

50. Arapça İkinci Sınıf Ders Kitabının Arapça Öğretimi Açısından Deđerlendirilmesi¹

İsmail ERKEN²

APA: Erken, İ. (2024). Arapça İkinci Sınıf Ders Kitabının Arapça Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (41), 977-991. DOI: <https://zenodo.org/record/13337907>

Öz

Araştırmanın problemi “İlkokul Arapça 2. Sınıf Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı'nın” yabancı dil öğretimi açısından değerlendirilmesidir. Bu çalışmanın amacı ders materyalinin yeterliliği, kapsamı, yöntemi ve niteliği konularında görüş oluşturmak ve alanyazında bu konuda var olan boşluğu doldurmaktır. Bu sınıf düzeyinde yapılmış bir çalışma mevcut değildir. Çalışmada alanyazın taramasının ardından kitap değerlendirmelere tabi tutulacaktır. 2. sınıf Arapça dersi haftada iki saat olarak ilköğretim haftalık ders çizelgesinde “Yabancı Dil” dersi adıyla yer alır. Kitap 8 üniteden oluşur ve toplam sene boyunca 72 saatte 75 kazanımı öğrenciye vermeyi amaçlar. Ders kitabının içeriğinin kendisine göre oluşturulduğu program iletişimsel yaklaşımı temel alır. Ayrıca programda dört temel dil becerilerine eşit düzeyde yer verildiği iddia edilirken öğrencinin her sınıf düzeyinde bu becerileri kazanması hedeflenir. Öğretim programının geliştirme aşamasında D-AOBM 2001 metni referans alınmış olup program sonu (8. sınıf) hedeflenen seviye A2.2'dir. Buna bağlı olarak kitabın hedef aldığı seviye 2. sınıf için A1.1 seviyesidir. Programda okuma becerisi kapsamında 2. sınıf için görsel okuma ve görselle eşleştirme gibi iki yöntem zikredilir. Yazma becerisi için ise 2. sınıfta hedeflenen yazıya hazırlamak amaçlı yazı görselini boyamaktır. Kitaba bu kavram ve teknikler yansıtılmıştır. Ek olarak 2. sınıf düzeyinde bir hareke eğitimi yapılmayacağı belirtilir. Bu çalışmanın bulguları, 2. Sınıf Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabının yabancı dil öğretimi açısından bazı yetersizliklere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, kitabın geliştirilmesi, güncellenmesi ve daha etkili bir şekilde uygulanması için kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belagatı, Arapça Dersi, Ders Kitabı, İlköğretim.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %17
Etik Şikayeti: editor@rumelide.com
Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 01.06.2024-**Kabul Tarihi:** 20.08.2024-**Yayın Tarihi:** 21.08.2024; DOI: <https://zenodo.org/record/13337907>
Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
² Dr., Milli Eğitim Bakanlığı / Dr., Ministry of National Education (Ankara, Türkiye), dr.ismailerken@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-4327-4496> **ROR ID:** <https://ror.org/00jga9g46>, **ISNI:** 0000 0001 2179 4856 **Crossref Funder ID** 501100013898

The Evaluation of The Second Grade Arabic Coursebook in Terms of Arabic Education³

Abstract

The problem of the research is the evaluation of 'Primary School Arabic 2nd Grade Coursebook and Student Workbook' in terms of foreign language teaching. This study aims to form an opinion on the adequacy, scope, method and quality of the course material and to fill the literature gap. There is no study conducted at this grade level. The book will be subjected to evaluations after the literature review. Grade 2 Arabic language course is included in the primary education weekly course schedule as 'Foreign Language' course for two hours a week. The book consists of 8 units and serves to teach 75 learning outcomes in 72 hours throughout the year. The program, according to which the content of the textbook is formed, is based on the communicative approach. In addition, while it is claimed that the four basic language skills are equally covered in the program, it is aimed that students acquire these skills at each grade level. The CEFR 2001 text was taken as a reference in the development phase of the curriculum and the targeted level at the end of the program (8th grade) is A2.2. Accordingly, the level targeted by the book is A1.1 for 2nd grade. Within the scope of reading skills, two methods such as visual reading and matching with visuals are mentioned for 2nd grade. For writing skills, the target for 2nd grade is to colour the writing visual to prepare for writing. These concepts and techniques are reflected in the book. In addition, there is no vocalization training at the 2nd grade level. The findings of this study show that the Grade 2 Coursebook and Student Workbook have some inadequacies in terms of foreign language teaching. The findings can be applied for the development, updating and more effective implementation of the book.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Arabic Lesson, Coursebook, Primary Education.

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 17

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 01.06.2024-**Acceptance Date:** 20.08.2024-

Publication Date: 21.08.2024; **DOI:** <https://zenodo.org/record/13337907>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş:

Türkiye’de Arapça öğretimi açısından şu an yürürlükte olan beş program mevcuttur. Bunlardan ilki “İlköğretim Arapça Dersi Öğretim Programı” olup 2. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm okul türleri için geçerlidir. İmam Hatip dışındaki lise türleri için “Ortaöğretim İkinci Yabancı Dil Arapça Dersi Öğretim Programı” ise 9-12. sınıfları kapsamaktadır. Diğer üç program ise İmam Hatip Liseleri için geçerlidir. Bunlar:

1. AİHL Arapça Öğretim Programı (9 ve 10. Sınıflar)
2. Mesleki Arapça Öğretim Programı (11 ve 12. Sınıflar)
3. Metin Mukâleme öğretim programıdır (11 ve 12. Sınıflar).

İlk iki ders zorunlu olup son ders seçmelidir. Ayrıca Mesleki Arapça dersi haftalık ders çizelgesinde meslek dersleri kapsamında zikredilmektedir (AİHLHDÇ, 2023). Bu da onu diğer derslerden farklı kılmaktadır.

İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi’nde zorunlu ders kapsamında yer alan Yabancı Dil dersi 2-8. sınıflarda 2-4 arası haftada 2, 5-6 arası haftada 3 ve 7-8 sekiz arası haftada 4 saat olarak okutulmaktadır (İKHDC, 2023). TTKB sitesinde ilköğretim programı olan Arapça dışındaki yabancı diller şunlardır: Almanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2024).

Çalışmanın konusu olan İlkokul Arapça 2. sınıf ders kitabı 01.03.2023 tarihli ve 71331557 sayılı TTKB’nin yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir (Demirci vd., 2023). Kitabın ismine bakıldığı zaman sanki iki farklı kitap varmış gibi algılansa da çalışma ve ders kitabı tek bir kitap halinde basılmıştır.

Kitap sekiz ünite, 162 sayfa olarak tasarlanmıştır. Üniteler ve sayfa sayıları şu şekildedir:

- a. Ailem (أسرتي) 30 sayfa
- b. Okul ve Arkadaşlar (المدرسة والأصدقاء) 18 sayfa
- c. Sayılar (الأرقام) 16 sayfa
- d. Sebzeler ve Meyveler (الخضروات والفواكه) 15 sayfa
- e. Renkler (الألوان) 24 sayfa
- f. Hayvanlar (الحيوانات) 22 sayfa
- g. Mevsimler (الفصول) 14 sayfa
- h. Organlarımız (أعضاء الجسم) 16 sayfa

Makalede alanyazın değerlendirmesinin ardından 2. sınıf ders programının değerlendirilmesi ele alınacaktır. Zira kitabı anlamak için en elzem şeylerden bir tanesi ona kaynak teşkil eden programı anlamaktır.

1. Alanyazın İncelemesi

İlkokul kademesinde Arapça dersiyle ilgili çalışmalara bakıldığında ilgili çalışmalar program özelinde incelemelerini yapmıştır. Çalışmalardan biri alanyazın taraması üzerinden yapılmış ve diğer ikisi alan araştırması kapsamında öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerine odaklanmıştır. İlk çalışma, dördüncü sınıf Arapça dersi öğretim programının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesine odaklanmıştır. İkinci çalışma, Türkiye ve dünya genelinde Arapça öğretimi için müfredat geliştirme çalışmalarını incelemiş ve ilköğretim Arapça dersi müfredatı için öneriler sunmuştur. Son çalışma ise Arapça öğretmen adaylarının 2-8 sınıf Arapça öğretim programına ilişkin görüşlerini ele almıştır. Üç makale de ele aldıkları konulara dair verileri analiz ettiklerinde programlarla ilgili farklı revizyonlar talep etmektedir.

1.1. İlköğretim 4. Sınıf Arapça Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın Bulguları:

- Öğretmenler içerik, etkinlik, araç-gereç, kazanım ve ölçme-değerlendirme boyutlarında programda eksiklikler olduğunu belirtmişlerdir.
- Programın içeriğinde bilginin yoğun olup, oyun, etkinlik, diyalog, alıştırma ve okuma parçaları bakımından az olduğu belirtilmiştir.
- Etkinlik sayısının artırılması ve dört temel dil becerisine eşit şekilde yer verilmesi istenmiştir.
- Araç-gereçlerin yetersizliği ve akıllı tahtalar için araç-gereç geliştirilmesi ihtiyacı dile getirilmiştir.
- Soru sayısının azlığı ve test dışı tekniklerin yetersizliği vurgulanmıştır.
- Öğretmenlerin programa ilişkin bilgilendirilmediği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin Önerileri şunlardır:

- Programın içeriğinin sadeleştirilmesi
- Etkinlik ve alıştırmalara olduğundan fazla yer verilmesi
- Programın öğrenci seviyesine uyumlu hale getirilmesi
- Becerilere ayrılan zamanın arttırılması
- Gruplar arası bireysel farklılıkların en aza indirilmesi
- Programın yeniden düzenlenmesi ve etkinliklerle ilişkilendirilmesi
- İçerikte dilin günlük yaşamda nasıl kullanılabileceğine ilişkin örnek sayısının artırılması
- Görsel videolar hazırlanması

- Öğretmenlere dil öğretme sürecinde kullanabilecekleri araç ve gereçlerin sağlanması
- Dört dil becerisini ölçen sınavların programa eklenmesi
- Süreç değerlendirmesinin yanı sıra öğrencilerin kazanımları açısından somut verilere de ihtiyaç duyulduğunun belirtilmesi
- Ünitelere yönelik değerlendirme ve yıl sonu düzey belirleme sınavları yapılması
- Öğrenciler için bir dil gelişim dosyası hazırlanması (Demir, 2015).

1.2. Türkiye’de ve Dünyada Arapça Öğretimi için Müfredat Geliştirme Çalışmaları ve İlköğretim Arapça Dersi Müfredatı için Bazı Öneriler

- Türkiye’de hazırlanan Arapça öğretim müfredatlarının zamanla iyileştiği ve CEFR’a (Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni) uygun hale getirilerek dünya ile uyumlu bir düzene geçildiği görülmektedir. (Bu konuda daha sonra 2. sınıf kitabı özelinde değerlendirme yapılacaktır.)
- Yeni müfredatların uygulayıcıları olan öğretmenlere, uygulamalı hizmet içi eğitim seminerleri ile yeni yöntemler öğretilmelidir.
- Hindistan’daki müfredatta yer alan Arapça kelime işleme programları Türkiye’deki müfredatlara da dahil edilmelidir.
- Malta müfredatında olduğu gibi konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik derslerde ana dil olarak Arapça konuşan eğitimcilerden yararlanılmalıdır.
- Müfredatlar hazırlanırken Arap uzmanların da önerileri alınmalıdır.
- Müfredata uygun eğitim-öğretim materyalleri üretilmelidir.
- Mezun öğrenciler için Arapça dil pasaportu ve dil portfolyosu oluşturulmalıdır.
- Farklı ülkelerin müfredatlarındaki yararlı yönler göz önünde bulundurularak yeni müfredatlar hazırlanmalıdır (Özcan, 2015a).

1.3. Arapça Öğretmen Adaylarının 2-8 Sınıf Arapça Öğretim Programına İlişkin Görüşleri

- Mevcut Arapça ders programı, dördüncü sınıf için yer alan müfredat yoğun iken oyun, diyalog, alıştırma ve okuma metinleri açısından yetersizdir.
- Program, Arapçayı anadile yakın bir şekilde öğretmeyi amaçlamasına rağmen, geleneksel öğretim yöntemlerine dayanır.
- Dört temel dil becerisine yeterince dengeli bir şekilde yer verilmiyor.
- Programın 2-4 sınıflar için hazırlanmış kısmı yok sayılmış ve 5. sınıftan itibaren yeniden başlanıyor.

- Program görsel ve işitsel açıdan yeterince desteklenmiyor.
- Program ve uygulama aracı olan kitaplar arasında uyumsuzluk var.
- Öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmelidir.
- Sınıflardaki öğrenci sayısının 12-20 aralığı seviyesine düşürülmesi daha uygundur.
- Öğretmenlerin güncel araç ve gereçleri kullanarak doğal bir ortam oluşturması sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin güdülenmesi için Arapçayı öğrenmelerinin nedenlerini anlamaları sağlanması önemlidir.
- Programa uygun ders kitap ve materyallerinin üretilmesi gereklidir.
- Ders kitaplarının birbirini tamamlayıcı nitelikte olması ve programı yazan kişi veya ekip tarafından kaleme alınması daha iyi sonuçlar doğurur.
- Güncel iletişim araçlarına uygun materyallerin hazırlanması elzemdir (Polat Hüseyin, 2019).

2. İkinci Sınıf Ders Programı

2.1. Programa Genel Bir Bakış

Programın vizyonu Arapça öğrenmeye karşı istek ve gayret sahibi öğrencileri başkalarıyla işbirliği içinde, yabancı dil öğrenirken hata yapma korkusunu yenebilen bireyler haline getirmektir (İADÖP, 2016).

Programın öğretim açısından üzerinde durduğu bazı önemli hususlar şunlardır: Kolaydan zora, yakından uzağa, somuttan soyuta ilkeleri; dinleme-anlama, konuşma, okuma-anlama ve yazma becerileri ve öğrenci merkezlilik. Ayrıca programın iddiası D-AOBM’ni (Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni) referans olarak aldığıdır (İADÖP, 2016, s. 2).

Program, sarmal bir yapıda olduğunu iddia eder ve sarmal olarak kasti 2-4 arası Arapça eğitimi almış öğrenciler için 5. sınıf içeriklerinin tekrar niteliğinde oluşudur (İADÖP, 2016, s. 3). Ortaokul kademesini kapsayan program bölümü sadece İHO’lar için hazırlanmış bir nitelik taşır. Çünkü 5-8 arası senelik 72 saat üzerinden programın dizayn edilmesine karşın (İADÖP, 2016, ss. 17-18) İHO dışındaki ortaokullarda “Yabancı Dil” dersinin haftalık ders çizelgesinde 5-6. sınıflar için 3 ve 7-8. sınıfta ise 4 saat olduğu görülmektedir (İKHDC, 2023). Sarmallığın iki kademe arasında tekrar niteliğinde aktarılması da dikkat çekici bir başka konudur. Zira Bruner’in 1960’ta ortaya koyduğu sarmal yaklaşım, öğrenmeyi statik bir olaydan ziyade, süreklilik gösteren bir yolculuğa benzetir. Bu yaklaşımda, yeni bilgiler ve beceriler, önceden edinilmiş bilgilere bağlanarak ve onların üzerine inşa edilerek öğrenilir. Bu sayede öğrenilen bilgiler daha sağlam ve kalıcı hale gelir (Demirel, 2012).

Görüldüğü üzere, programın yaklaşım olarak iletişimsel yaklaşımı esas aldığı zikredilmiştir. Buna göre dilin asıl işlevi kural öğretiminden ziyade yazılı ve sözlü iletişimin sağlanmasıdır. Yönergelerde gramer öğretimi için şu ibare geçmektedir: “Kuralların öğrenciye doğrudan verilmeyip, dilin kullanımını sürecinde öğrenci tarafından araştırılıp bulunması ve anlaşılması esastır” (İADÖP, 2016, s. 3). Ayrıca

“Öğretmenler konu anlatırken gramer konularına girmeyecektir.” uyarısı da yapılmaktadır (İADÖP, 2016, s. 12).

İletişimsel yeti, sadece kelimeleri ve gramer kurallarını bilmenin ötesinde olup bir dil topluluğuyla etkin bir şekilde iletişim kurabilmek için gerekli olan bilgilerin ve becerilerin bir bütünüdür. Bu yeti, dildeki göstergeleri farklı ortamlarda, yerinde ve zamanında anlamlı bir şekilde kullanabilmeyi gerektirir (Özcan, 2015b, s. 155).

Öğrenme alanları adıyla dört temel dil becerisini ele alan programda bu becerilerin dengeli bir şekilde ele alındığı zikredilir. Bu kapsamda genel uygulama ve kapsamların yanı sıra özel bilgiler de verilir. Bunlardan biri okuma-anlama başlığı altında okuma becerisinin hangi sınıfta nasıl kazandırılacağı meselesidir. Bu bilgi şu şekilde verilir:

“İlköğretim Arapça Dersi Öğretim Programı’nda okuma etkinlikleri; 2, 3 ve 4. sınıfın 6. temasına kadar okuma becerisi görsel okuma ve görselle eşleştirme yoluyla tanıma, 6-8. temalarda kısa ünlüler yardımıyla kelimeleri okuma, 5. sınıftan itibaren de okuma becerisi, yukarıda verilen hedefleri gerçekleştirecek düzeyde dengeli bir şekilde verilecektir.”

Ayrıca yazma becerisi için de 2. sınıf düzeyinde yazma becerisinin yazı görselini boyamak olduğu belirtilir. 3. sınıfta ise: “Harflerin öğretimi; harfleri tekil olarak ve kelime içinde tanıma, seçme, işaretleme, boyama ve çizgi üzerinden takip etme etkinlikleri çerçevesinde gerçekleşecektir.” 4 ve 5. sınıfta bilindik anlamda yazma becerisi eğitimi verileceği ifade edilir (İADÖP, 2016, ss. 9-11).

Arapça içeriklerin harekelenmesi konusunda ise yapılan açıklama şudur:

“2. sınıftan 4. sınıfın 5. temasına kadar hareke öğretimi yapılmayacak; dinleme, tekrar etme ve boyama etkinlikleriyle kazanım sağlanacaktır. 4. sınıfın 6. temasından itibaren hareke konusu işlenmeye başlanacaktır. Harekeleme yapılırken öğretim aşamasından sonra olmak üzere; uzatma harfleri öncesindeki harfler, kelime sonları, ta-i marbuta öncesindeki harfler ve 7. sınıftan itibaren sık sık tekrar edilen işaret isimleri, soru edatları, harfi cerler, şahıs zamirleri ve zarflar harekelenmeyecektir. Karıştırılma ihtimali olan kelimeler, bu karışıklığı engelleyecek oranda harekeleneyecektir” (İADÖP, 2016, s. 12).

Son olarak 2-4 arası A1 seviyesi, 5-6 arası yine A1 seviyesi ve 7-8 arası A2 dil seviyesi hedeflenmektedir. Bütün bu seviyelerde haftalık 2 saatten toplamda 504 saat ders planlanmıştır (İADÖP, 2016, s. 15).

Programı okuma öğretimi açısından hareketler yönüyle değerlendirecek olursak ilkokul kademesinde çok geç bir dönemde başlaması ve 5. sınıfta var olup sonra seneler ilerledikçe azalacak olması bir tezat oluşturmaktadır. 2. sınıftan başlayarak ilkokul kademesi için de aynı sistem kullanılabilir. Ayrıca son hareketler Arap dilinde bilindiği üzere cümlenin yapısını da anlamaya yardımcı olacaktır. Bunun için de detaylı bir sistem programda yer almalıdır.

2.2. İkinci Sınıf Arapça Dersi Programı

Program genel olarak incelendiğinde 2. sınıf özelinde kazanımlarda yer alan iki kavram çok dikkat çekicidir. İlki “görsel okuma” ibaresidir. İkincisi ise “yazı görselini boyama” ifadesidir. Programa geçmeden önce bu iki durumun incelenmesi fayda sağlayacaktır.

Kastedilen okuma, bir şekilde sadece metinleri anlamakla sınırlı değildir. Görsellere aşına olma, onları anlama, yorumlama ve onlarla ilgili hipotezler kurma gibi işlemler günümüzde okuma kapsamında değerlendirilmektedir. Bu nedenle "görsel okuma" kavramı ortaya çıkmıştır. Görsel okuma, sadece resim ve grafiklerle sınırlı değildir. Doğadaki işaretleri, beden dilini ve sosyal olayları da okumayı ve yorumlamayı içerir. Bu sayede zihnimizde daha kapsamlı bir bilgi yapılandırabiliriz. Teknolojinin gelişmesi ve görsel içeriklerin artmasıyla birlikte, görsel okuma her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Yazılı metinleri okumak yerine, görseller aracılığıyla bilgi edinmek birçok kişi tarafından tercih edilmektedir. Böylece görsel okuma, gelecekte daha da önemli hale gelecektir. Bu nedenle, 2005 Türkçe 1-5. Sınıflar Öğretim Programı'nda "görsel okuma ve sunu" bir öğrenme alanı olarak yer almıştır. Bu yeni öğrenme alanı, sadece görselleri okumayı ve anlamayı değil, aynı zamanda yorumlamayı ve zihnimizde oluşacak yapılandırmayı da kapsamaktadır. Bu işlev sayesinde, görsel dünyayı daha iyi kavrayabilir ve daha etkili iletişim kurabiliriz. Görsel okuma, farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilere hitap ederek, daha kapsayıcı bir öğrenme ortamı sağlar. Görsel okuma becerilerini geliştirmek, akademik başarıda ve günlük yaşamda birçok fayda sağlayabilir (Güneş, 2013, ss. 3-4).

Programda bahsedilen görsel okuma ise öğrencinin yazımını gördüğü kelimenin yazılışına aşına olmasıdır. Yani kavramın kendisi ile çelişmektedir. Ayrıca alanyazında bu durumu karşılayan bir kavram bulunmaktadır. Gizil öğrenme, farkına varmadan yapılan öğrenmedir. Özel bir ihtiyaç olmadıkça bir öğrenme değişikliği olarak ortaya çıkmaz. Örnek: Sıçan, amaçsız gibi görünen dolaşmaları sırasında aslında labirenti öğrenir. Beyni, labirentin farklı bölümlerini ve bunların birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu bilinçaltında kaydeder. Daha sonra pekiştireç eklendiğinde, sıçan bu bilgileri kullanarak pekiştirecin yerini daha hızlı bulabilir (*latent learning - gizil öğrenme | Psikoloji Sözlüğü*, t.y.). Bu öğrenmenin sistemli bir eğitim sürecinde kullanılması ve ölçmesinin yapılması başka bir sorunu oluşturabilir. Ayrıca bu öğrenme çeşidinin dil becerisi olarak okumayı karşılamadığı da aşıkârdır.

İkinci kavram ise yazma becerisi olarak Arapça dersi 2. sınıf programında yer alan "yazı görselini boyamadır". Burada da amaç az önceki kavram ile benzerlik taşır. Arap alfabesinin öğretilmesi daha sonraki sınıflara aktarıldığından yazma becerisi için bir aşinalık kazandırılması hedeflenmektedir. Hâlbuki bir önceki sene öğrenci anadilinin harfleriyle anlamlı bütünler oluşturacak şekilde yazı yazmayı öğrenmektedir. Nitekim, bu şekilde bir aşinalık isteğinin amacı iyi anlaşılammamaktadır. Bunun yerine hâlihazırdaki İngilizce ilköğretim programında olduğu gibi sadece dinleme ve konuşma becerileri üzerinden kazanımlar düzenlenebilir (*T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı*, 2024) ve bu şekilde bir karışıklık ortaya çıkmayabilirdi. Çünkü bu kavram da dil becerisi olarak yazma becerisi yerine kullanılmıştır. Üstelik burada öğrenciye yazı görselini boyatarak çizim, yön ve satır aşinalığı da kazandırılmamaktadır.

Ünite desenlemesine bakıldığında öğrencinin yakın alanından uzak alanına doğru bir eğilim olması gerekir. Zira programın içerisinde kendisinin özelliklerinden birinin bu olduğu söylenmiştir. Aile, okul üniteleri ile bu amaca hizmet edilse de organ konusunun son ünite olması bu özelliğe aykırıdır. Ayrıca renkler ünitesi ile ilgili olabilecek meyveler-sebzeler ünitesinin önceliği ve sonralığı tartışmaya açıktır. Kanaatimize göre, ilk iki ünitenin detaylı bir incelemeye tabi tutulması ve diğer ünitelerin de eleştirileri bağlamında ele alınması faydalı olacaktır.

2.2.1. Ailem Ünitesi

Programda yer alan ilk ünite ailem ünitesidir. Bu ünite, Anne-baba, erkek ve kız kardeş kelimelerinin yanı sıra sınıf içi yönergeler ve tekil "o" zamirleri yer alır. Dinleme anlama yönünden beş kazanım

mevcuttur:

Bu kazanımlarla öğrencinin dinlediği yabancı dillerden Arapçayı ayırt etmesi, tema ile duyduğu kelimeleri uygun telaffuzla seslendirmesi, aile ortamında duyduğu kısa ve basit yönergeleri uygulaması, dinlediği sözcüklerle ilgili görselleri bulması ve aile ile ilgili sözcükleri anlaması hedeflenir (İADÖP, 2016, s. 30).

Kazanımlar ele alındığı zaman bazıları dikkat çekicidir. Arapçayı diğer dillerden ayırt etmesi bu seviye için uygun görölmüştür. Ayrıca, bu uygulamadan hedef dil için neyi hedefleyen bir kazanım olduğu anlaşılammaktadır. Tema içerisinde öğrendiği kelimeleri seslendirmesi dinleme kazanımı olarak zikredilmiştir. Öğrenciden sınıf ortamında öğrendiği yönergeleri aile ortamında davranışa dönüştürmesi beklenmiştir.

Konuşma için ise aslında bir kazanım oluşturabilecek üç kazanım yer alır. İlki kendini ve ailesini basit ifadelerle tanıtması. Bunun için sadece zamir ve çekirdek aile bireylerinin isimleriyle öğrenci içerik olarak karşılaşır. İkincisi ise aile fertleriyle ilgili resim ve görselleri basit sözcük ve ifadelerle tanıtmasıdır. Üçüncü aşamada ise temaya ait ifadelerle ilgili görsel sunu yapması beklenmektedir (İADÖP, 2016, s. 30). Ailesini tanıtırken görsellerden faydalanması şeklinde özetlenebilecek bu üç kazanım için içerikte iletişim kurabilecekleri bir soru edatı eklenmemiştir. Hâlbuki bunun cevabını vereceği zamir ve isimler içerikte yer almaktadır. Ayrıca konuşma kazanımlarında aile ortamında uygulayabilecekleri istenen yönergelerle ilgili konuşma kazanımı yer almamıştır.

Okuma kazanımı olarak daha önce zikrettiğimiz görsel okuma, yazı becerisi için de yazı görsellerini boyama kazanımları hedeflenmektedir. Sonraki ünitelerde ilgili kazanımlara değinilmemektedir. Açıklamalar kısmında öğrencilerin beden dili kullanımına teşvik edileceği ve zamir ile isim uyumunda müzekker-müennes uyumu konusuna bakılmayacağı ifade edilir (İADÖP, 2016, s. 30).

2.2.2. Okul ve Arkadaşları

Ünite içerisinde okul içinde kullanılan araç-gereçler, arkadaş ismi, ilk üniteye ek bazı yönergeler ve işaret isimleri yer alır. Ayrıca arkadaş ismi ile kullanılabilen “benim” anlamındaki muttasıl zamir *ﻯ* de bulunur. (صديقي)

Dinleme kazanımı olarak dört kazanım yer alır. İlki, duyduğu basit sözcükleri uygun telaffuzla seslendirmesi iken, ikincisi ilk ünite de ailede davranışa dönüşen yönergelerin sınıf ortamında takip edilmesidir. Üçüncü kazanım dinlediği somut, basit sözcük ve ifadelerle görselleri eşleştirmesiyken, son kazanım ise okul ile ilgili tanıdık sözcük ve basit ifadeleri anlamaktır (İADÖP, 2016, s. 31). Verileri ilk ünite ile kıyasladığımız zaman benzer kazanımlar olduğu görülür. Yönergelerin davranışa dönüşmesi ile ilgili sınıf ortamının sečilmesi kazanımın ölçülmesinden ziyade temaya yönelik bir ifade olabilir. Ayrıca yine öğrendiği sözcükleri tekrar etme durumu dinleme becerisi ile ilişkilendirilir.

Ünite de, yer alan üç kazanım konuşma becerisine aittir ve bu kazanımlar da önceki ünitenin kazanımları ile eşdeğerdir. İlk kazanımda öğrenciden basit ifadelerle okulunu ve sınıfını tanıtması istenir. İkinci kazanımda ise okuluyla ilgili resim ve görselleri basit sözcük ve ifadelerle tanıtması beklenir. Son kazanımda ise temaya ait ifadelerle ilgili görsel sunu yapması hedeflenir (İADÖP, 2016, s. 31). Bu üç kazanım içinde içerikte her herhangi bir soru edatı yer almaması sebebiyle bir diyalog kurma ve iletişim içinde olma durumu söz konusu değildir. Burada öğrenciden istenen tek şey, sadece öğrendiği kelimeleri, işaret zamirleri ve yer yer muttasıl zamirleri kullanmasıdır.

Açıklama olarak, öğretim esnasında öğretmenden, öğrencinin beden dilini kullanmasını teşvik etmesi istenir ve öğretmenin işaret zamirleri ile isimlerin müenneslik müzekkerlik uyumu kapsamında dilbilgisine değinmemesi gerektiği ifade edilir (İADÖP, 2016, s. 31).

2.2.3. Diğer Üniteler

- Sayılar ünitesinde aded-madud (sayı-sayılan) uyumuna yer verilmiş ve bununla ilgili dilbilgisel açıklamalara yer verilmemesi istenmiştir. Öğrencinin yeni öğrendiği kelimelerin çoğulları ile karşı karşıya kalacağı için bu şekilde bir anlatım, örtük dilbilgisi yaklaşımı açısından iyi olsa da birçok öğrenci için anlaşılabilir olacaktır. Burada hiç madudlara (sayılanlara) yer verilmemesi daha uygundur.
- Sayılar ünitesinde “kaç” anlamına gelecek bir soru edatı yer almaz. Eğer burada bir soru edatı yer alabilseydi iletişim ve diyalog konusunda konuşma ve dinleme kazanımları için iyi bir içerik oluşturulabilirdi. Bu durum sınıfın tüm üniteleri için geçerlidir.
- Program tematik kelimelerin işaret isimleri ve zamirler ile kullanılmasına dayanır. Ayrıca öğrenciden öğrendiği kelimeleri görselleri ile eşleştirmesi veya görsellerini, öğrendiği sınırlı müfredat ile açıklaması istenir. Genel anlamda düşünüldüğü takdirde bu şekilde dizayn edilmiş bir içerikle öğrencinin diyalog kurması mümkün değildir. Bu da programın yaklaşımı olan iletişimsel yaklaşımla uygunluk göstermez.

3. Kitabın Değerlendirilmesi

İlkokul Arapça dersi Arapçanın öğretimi açısından oldukça önemlidir. Öğrencilerin sonraki eğitimlerinde iyi bir temel ile Arapça dil becerilerine vakıf olması için bir fırsattır. Bu sebeplerle dersin yaygınlaştırılması ve içeriğinin kalitesinin artırılması çalışmaları önem arz eder. Programın değerlendirilmesinin ardından kitaptaki ilk iki ünite detaylı bir incelemeye tabi tutulacaktır. Diğer üniteler ise bu makalenin sınırlılığı gereği çalışmada detaylı bir şekilde yer almamaktadır.

CEFR içerisinde yer alan öz değerlendirme anketinde Alımlama/Sözlü Kavrama alanında A1 seviyesi için “Kendimle, ailemle ve en yakın somut çevremle ilgili aşına olduğum kelimeleri ve en temel öbekleri, insanlar yavaş ve açık bir şekilde konuştuğunda/işaretleştiğinde tanıyabilirim.” betimleyicisi yer alır (CEFR, 2021, s. 185). Kitabı dinleme etkinlikleri yönüyle ele aldığımız takdirde bu betimleyiciden daha fazla bir kapsama sahip olduğu aşikârdır.

Aynı şekilde Alımlama/Okuma alanında da “Bilinen adları, kelimeleri/işaretleri ve çok basit cümleleri (ör. İlanlarda, posterlerde veya kataloglarda geçen) anlayabilirim.” betimleyicisi bulunmasına (CEFR, 2021, s. 185) rağmen yukarıda belirttiğimiz üzere kitapta öğrencinin okumasını sağlayacak bir kazanım yer almamaktadır. Bu durum Üretim/Yazılı Üretim için de geçerlidir. Kitap genelinde okuma ve yazmaya hazırlık söz konusudur.

Üretim/Sözlü Üretim alanındaki betimleyici ise şudur: “Yaşadığım yeri ve tanıdığım insanları betimlemek için basit öbekler ve cümleler kullanabilirim”(CEFR, 2021, s. 185). Bu betimleyici açısından düşünüldüğünde, kitap üniteleri bağlamında değerlendirdiğinde kapsam olarak kitabın, betimleyicinin sınırlarını aştığı söylenebilir.

CEFR açısından yenilenen tamamlayıcı cilt ile kitap değerlendirildiğinde kitabın okuma ve yazma

becerileri yönünden A1 seviyesini karşılamaması, dinleme ve konuşma becerileri açısından da kitabın içeriğinin betimleyicilerin kapsamını aşması kitabın, programının iddiasına uymadığının göstergesidir.

3.1. Ailem Ünitesi

Programda birinci ünite 5 adet dinleme, 3 adet konuşma ve birer adet yazma ile okuma kazanımı mevcuttur. Ünite içerisinde toplam 11 adet etkinlik yer almaktadır. Etkinliklerin kazanımlara göre dağılımı yapılmaya çalışıldığı takdirde dinleme alanında toplam 11 adet kazanım bulunduğu görülür. Bunların beş tanesi ikinci dinleme kazanımı olan “duyduğu basit sözcükleri uygun telaffuzla seslendirir” kazanımına aittir. Konuşma kazanımlarının etkinliklerde yer alışlarına bakıldığında ise, tespit edilen toplam 3 konuşma kazanımı sadece ikinci kazanıma aittir: “Aile fertleriyle ilgili resim ve görselleri basit sözcük ve ifadelerle tanıtır”. Buna rağmen altı etkinlikte konuşma kazanımı simgesi yer alır. Daha önce ifade edildiği üzere sadece görsel okuma olarak ifade edilen okumanın tüm etkinliklerde ve yazı görselini boyama etkinliğinden ibaret olan yazma becerisi 9 etkinlikte yer almaktadır (Demirci vd., 2023, ss. 9-38).

Birinci etkinlik 4 resim ve bu resimlerle ilgili şu cümlelerin dinlenmesi ve üzerinde düşünülmesi istenen bir etkinliktir: Bu بنتي هل أنت مريضة؟، مرحبا أنا عائشة أنا طالبة في هذه المدرسة، أنا أحب مدرستي، مع السلامة أحمد في أمان الله. Etkinlik programda yer alan dinleme kazanımları ile uyuşmamaktadır (Demirci vd., 2023, s. 10). Zira kazanımlar şu şekildedir: “Dinlediği yabancı dillerden Arapçayı ayırt eder; duyduğu basit sözcükleri uygun telaffuzla seslendirir; aile ortamında duyduğu kısa ve basit yönergeleri uygular; dinlediği somut, basit sözcük ve ifadelerle ilgili görselleri bulur; aile ile ilgili sözcükleri yavaş ve net konuşulduğunda anlamlandırır” (İADÖP, 2016, s. 30). Eğer “dinlediği somut, basit sözcük ve ifadelerle ilgili görselleri bulur” kazanımı hedeflenmiş ise bu ifadeler ilk etkinliğini yapan ve Arapça ile ilk defa karşılaşmış 2. sınıf öğrencisi için asla somut ve basit bir kazanım değildir.

Ünite 5. etkinlikte “استمع وأعد ثم لَوْنُ الصور” yönergesi yer alır. Yönerge yanında bu etkinlik ile konuşma becerisinin istendiğine işaret eden bir simge bulunur. Hâlbuki dinleme becerisi olarak etkinlikte yer alan “duyduğu basit sözcükleri uygun telaffuzla seslendirir”. Kazanımı verilen yönergeyi karşılamaktadır. Kaldı ki aile ortamında kullanılması hedeflenen bazı yönergelerle ilgili olabilecek konuşma kazanımı sadece şudur: “Temaya ait ifadelerle ilgili görsel sunu yapar”. Takdir edileceği üzere burada bu şekilde bir etkinlik yoktur. 6 ve 8. etkinlikler için de aynı şey söz konusudur (Demirci vd., 2023, ss. 15, 17 ve 24).

Müfredat yönüyle programda yer almayan جَدْ kelimesi kitapta yer almaktadır (Demirci vd., 2023, s. 14). 4. Etkinlikte anne-baba ve biri kız üç çocuğun yer aldığı görsel ile anne, baba, erkek kardeş, kız kardeş, dede ve ben kelimelerinin eşleştirilmesi istenmektedir. Eşleşmeyen iki kelimedenden biri olan dede kelimesi 1. Ünite programında yer almamaktadır.

3.2. Okul ve Arkadaşlar

Programda ikinci ünite 4 adet dinleme, 3 adet konuşma ve birer adet yazma ile okuma kazanımı mevcuttur. Ünite içerisinde toplam 9 adet etkinlik yer almaktadır. Kazanımlarla etkinlikler eşleştirilmeye çalışıldığı takdirde 18 adet dinleme ve 9 adet konuşma kazanımına uygun etkinlik yazıldığı görülmektedir. En çok kullanılan kazanımlar (9’ar kere) dinlemenin ilk kazanımı (Duyduğu basit sözcükleri uygun telaffuzla seslendirir) ve yazma kazanımıdır (Yazı görselini boyar). Konuşma kazanımlarının eşleştirilmesinde aşağıda bahsi geçen problemler sebebi ile başarılı olunamamıştır.

Konuşma kazanımına işaret eden simge ise tüm etkinliklerde yer almaktadır. Görsel okuma diye aktarılan okumaya dair bir simge olmamasına veya yönergelerde buna işaret edilmemesine rağmen tüm etkinliklerde var olduğu düşünülebilir.

Konuşma kazanımları şu şekildedir: Basit ifadelerle okulunu ve sınıfını tanıtır; okuluyla ilgili resim ve görselleri basit sözcük ve ifadelerle tanıtır; temaya ait ifadelerle ilgili görsel sunu yapar. Bu kazanımlara bakıldığı takdirde eğitim ile ilgili olan kitap, defter, kalem vb. malzemelerinin doğrudan ifadesi anlaşılmamaktadır. İlk etkinlikte kitap, defter, kalem, sandalye ve sınıf kelimelerinin görselleri ve boyanabilecek yazıları verilmiştir. Yönergede ise şunlar geçmektedir: *استمع وأعد وتأمل الصور ثم لَوْن*. Konuşmaya dair yönergede geçen tek sözcük “tekrar et” lafzıdır. Bu lafız dinleme alanında yer alan “duyduğu basit sözcükleri uygun telaffuzla seslendirir” kazanımına işaret eder. Fakat aynı zamanda bir konuşma simgesi de yer alır. Yukarıda zikredilen konuşma kazanımlarından “okuluyla ilgili resim ve görselleri basit sözcük ve ifadelerle tanıtır” kazanımı en yakın içerikli gibi görünse de etkinlikte uyumamaktadır. Bu ünite boyunca konuşma kazanımlarında aynı şey söz konusudur (Demirci vd., 2023, s. 40).

Dördüncü etkinlik sınıf içi yönergeleri öğretmeyi hedefleyen bir etkinliktir. “Sınıf ortamında duyduğu kısa ve basit yönergeleri takip eder” şeklinde olan dinleme kazanımı etkinliğin niteliğinde yer almamaktadır (Demirci vd., 2023, s. 43).

Sekizinci ve dokuzuncu etkinliklerde görsel ile görselleri ifade eden lafızların eşleştirilmesi hedef alınmıştır. Yönergelerde boyama simgesine ek olarak yazma simgesi de yer alır. Fakat ünitenin programında yer alan yazma kazanımında bu şekilde bir eşleştirme söz konusu değildir: “Yazı görselini boyar”. Eşleştirmeye dair tek bir kazanım vardır. O da dinleme kazanımlarından olan “dinlediği somut, basit sözcük ve ifadelerle ilgili görselleri bulur” kazanımıdır (Demirci vd., 2023, ss. 50-51).

Programın ikinci ünitesinde yer alan etkinliklerin kazanımlarla eşleştirilmesinde bazı sorunlar tespit edilmiştir. Özellikle konuşma kazanımlarıyla ilgili etkinlikler arasında bir uyumsuzluk görülmektedir. Sonuç olarak, ikinci üniteye ilişkin etkinliklerin kazanımlarla ilişkilendirilmesinde bir revizyona ihtiyaç olduğu söylenebilir.

3.3. Diğer Üniteler

- Genel olarak değerlendirildiğinde kitabın içeriğinde yer alan görsellerin boyanması bir dil becerisine dönük kazanıma işaret etmemektedir.
- Yazıların boyanması da Arapça yazma ve okuma becerisine hazırlık niteliği olarak düşünülebilir. Fakat öğrenci 1. Sınıfta Türkçe okuma ve yazmayı öğrenmişken okul öncesi eğitime ait bir uygulamanın kitapta yer alması dil öğretimini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca yazı yönü Arapça harf öğretimi açısından önem arz ederken bu kazanımın bu etkinliklerle kazandırılması imkânsızdır. İlaveten kitap içerisinde yer alan yönergelerde hareketler mevcut iken boyanan bu yazılarda hareket ve bazı işaretler yer almamaktadır. Bu da öğrencinin yazma becerisi açısından olumsuzluk oluşturacak başka bir boyuttur.
- Ünitelerin düzenlenmesi, sıralanması ve sayfa sayıları açısından konular birbirinden farklılık arz etmektedir. Bunun yerine sarmal yaklaşım esas alınarak konular önceki öğrenmeleri pekiştirir nitelikte olmalıdır.

- Kitabın program kazanımları ile uyumsuzluğu ve kazanımların yarattığı karmaşıa kitabın tüm üniteleri içinde mevcuttur.
- Kitabın sonunda Arapça kelimeleri Türkçe anlamlarıyla veren bir sözlük yer almamaktadır. Öğrencinin görsel okuma yaptığı yani okuyamadığı düşünülecek olursa görsellerin ve seslerin yer aldığı bir interaktif sözlük uygulaması öğrenciler açısından faydalı olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Buraya kadar yapmış olduğumuz ikinci sınıf Arapça dersi için hazırlanan kitap incelememizde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Arap dili için 2. sınıf kademesinde bir dil dersi olması dilin öğretimi için önem arz etmektedir. Bu durumun tanıtılması ve yaygınlaştırılması için güncel programlar hazırlanması ve kitapların geliştirilmesi gerekmektedir.
- Program, kendisinin dilbilgisinin açıktan öğretilmesine karşı çıkması ile iletişimsel yaklaşıma uyduğunu iddia etse de öğrenciye diyalog ve iletişim imkânı vermemesi açısından uygun değildir. İçerik düzenlenirken bu boşluk doldurulmalıdır. Kitap da bu düzenlemeler neticesinde iletişimsel yaklaşıma uygun ve elverişli hale gelecektir.
- “Görsel okuma” bir okuma kazanımı değildir. Aynı şekilde “yazı görseli boyamak” da bir yazma kazanımı değildir. Bu iki tür kavramın bu becerilere ait bir kazanıma dönüşmesi mümkün görünmemektedir. Bu şekilde bir kazanım verilmesi yerine 2. sınıf programı sadece dinleme ve konuşma becerileriyle düzenlenebilir. Ayrıca resimlerin boyanması da bir dil becerisine veya bir kazanıma etki etmemektedir.
- Ünitelerin sıralanması yakından-uzaya ilkesine aykırıdır. Sıralama öğrencinin kendisinden başlayıp çevresine doğru ilerlemelidir.
- Üniteler arasında işaret isimlerinin ve zamirlerin tekrar edilmesi sarmal yaklaşıma uygundur. Aynı şekilde sayılar konusunda okul eşyalarına, renkler konusunda meyve ve sebzelere yer verilmesi de bu niteliği taşımaktadır. Fakat programda da geçtiği üzere ilkökul içeriğinin 5. sınıf düzeyinde tekrar edilmesi tam anlamıyla sarmal bir yapı oluşturmaz. Öncelikle iki ayrı kademededen bahsedilmektedir. Aynı sınıf içerikleri sarmal yapıyla tekrar düzenlenebilir.
- Becerilere ait kazanımlar farklı beceriler ve aynı alandaki becerilerle karışabilmektedir. Kazanım yazılırken bu karışıma engel olunmalıdır.
- İlköğretim Arapça dersi programı ilkökul yabancı dil dersinin haftalık ders saatine uyarken, ortaokul için aynı şey söz konusu değildir. Programda bu durum içeriklerin düzenlenmesi ile çözümlenmelidir.
- Programa göre öğrenciler yazma becerisini 4. sınıfta kazanabilmektedir. Fakat program metninde becerilerin dengeli verildiği savunulmaktadır. Ayrıca 2. sınıf için genel itibari ile dinleme alanında 4-5'er, konuşma alanında 3'er ve yazma ile okuma için birer kazanım verilmiştir. Bu durum beceriler arasında bir dengenin mevcut olmadığını gösterir. Dengeden ziyade becerilerde sıra sistemi bu sınıf düzeyine daha uygun olabilir.

- 2. ünitenin örneklığı üzerinden kazanımların etkinliklere yansımada büyük sorunların olduğu ortaya konulmuştur. Program ile uyumsuzluk giderilmelidir.
- Ünitelerin uzunlukları büyük farklılıklar arz etmemelidir.
- Kitabın sonunda bir sözlük yer almamaktadır. Öğrencinin görsel okuma yaptığı yani okuyamadığı düşünülecek olursa görsel ve seslerin yer aldığı bir interaktif sözlük uygulaması öğrenciler açısından faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu İmam Hatip Lisesi Haftalık Ders Çizelgesi, 39 (2023).
- Demir, Y. M. (2015). İlköğretim 4. Sınıf Arapça Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4(12), 85-99.
- Demirci, S., Süzen, A. H., Işık, İ., Nazlı Tan, H., Altuntaş, S., & Kurt, M. (2023). *İlkokul Arapça 2. Sınıf Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı* (H. Akreş, Ed.). Milli Eğitim Bakanlığı.
- Demirel, Ö. (2012). *EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME Kuramdan Uygulamaya*. PEGEM.
- Dil Politikaları Programı Eğitim Politikaları Birimi Eğitim Şubesi Avrupa Konseyi. (2021). *DİLLER İÇİN AVRUPA ORTAK BAŞVURU METNİ: ÖĞRENME, ÖĞRETME VE DEĞERLENDİRME*. Pozitif Matbaa.
- Güneş, F. (2013). Güneş, P. D. F. (2013). Görsel Okuma Eğitimi. , 2(1), 1-17. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 2(1), 1-17.
- İlköğretim Arapça Dersi (2, 3, 4, 5, 6, 7 VE 8. SINIFLAR) Öğretim Programı, 45123216-101-E.10248111 (2016).
- İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi, 43 (2023). *latent learning—Gizil öğrenme | Psikoloji Sözlüğü*. (t.y.). Geliş tarihi 04 Nisan 2024, gönderen <https://www.psikolojisozlugu.com/latent-learning-gizil-ogrenme>
- Özcan, Murat (2015a). Türkiye’de ve Dünyada Arapça Öğretimi için Müfredat Geliştirme Çalışmaları ve İlköğretim Arapça Dersi Müfredatı için Bazı Öneriler. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 4 (Özel Sayı), 81-94.
- Özcan, Murat (2015b). Yabancı Dil Olarak Arapça Konuşma Becerisi Öğretiminde İletişimsel Yaklaşım Dayalı Etkinliklerin Kullanımı. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum*, 4(10), 153-164.
- Polat, Hüseyin. (2019). Arapça Öğretmen Adaylarının 2-8 Sınıf Arapça Öğretim Programına İlişkin Görüşleri. *Researcher: Social Science Studies*, 7(3), 178-189.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2024, Mayıs 31). <https://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>